

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

פ.ח.

עין משפט גו מצוה

(א) [לעיל ו' ע"ג, ט] שנת קכ"א. לעיל ו': [תוספתא פ"ד ה"ז ע"ג, א] שנת קכ"א לעיל ח, ד' [שנת קכ"א. נדה כט:]; (ס) נשי' אמת דעבי מנא קמי' לרב נחמן עס מנא דבר ר' ישמעאל בחלוף, (י) [בבבא ז'., ט.] [ש"ד ה"ז], (ח) [בבבא כ"ב:].

רבינו חננאל

מפני שצריך למימר הבלה בחזון הדעת, ומשני תנאי היא, דהנאי כל חיבי טבילות טבילתן [ביום נדה ויולדת טבילתן] בליה, בעל קרי טובל והולך עד המנחה, ור' יוסי אומר כל היום, פיר' גנא קמא דהני עד המנחה קסבר אין שם תפלת ערבית, ור' יוסי דתני כל היום קסבר צריך ערוין להתפלל תפלת ערבית, איני דר' יוסי כל היום אמו, והתנין הוב והוביה והמצורע והמצורעת ובעל נדה וטמא מת טבילתן ביום נדה ויולדת טבילתן בליה, בעל קרי טובל והולך כל היום כולו, ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה שוב אינו צריך, ושנין הא דתני כל היום ברבא צלי ערוין, והא דתני מן המנחה אינו צריך ברבא, ואקשינן ואי צלי מאי שמעא (דרבא) [דרבנן] דתני כל היום, ושנין משום דקסברי טבילה בזמנה מצוה, ואקשינן מכלל דר' יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא, והתניא מי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יטוה, ולא יעמוד במקום השנות, ונדמה לו טבילה מצוה כורך עליו גמי או סמרטוט וטובל (רמזיה) [אסורן] לשפשף, ור' יוסי אומר יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא ישפשוף, ואי איכא גמי כולי, אלמא לא פליגי דכורך גמי ואח"כ טובל, כי פליגי להדורי [נאייתורי, ר' יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה ולא שקבינן מצוה ומדרינן אמרי, ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה היא, ומתיר עד דמשכב גמי, ושנין ההיא דתני מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול דטבילה בזמנה לאו מצוה היא, דתני יוסי בר' יהודה היא, דתני בענין טוהה שא' [ביש'] מטבילין [זן] טבילות, אמר הוא זייה לטבילה שהתא באחרונה, ת"ד הרואה קרי ביום הכיפורים יורד וטובל ועודנו השכבת זרע לת, ואם מערב ישפשוף, פ' אפ ראה קרי בליה ירבש שכתב זרע על בשרו, צריך לשפשף בשורו שאי יסאר על גופו, תנא דבי רבי ר' ישמעאל הרואה קרי ביום הכיפורים ועונותיו סודין, אי לימחל ויראה כל השנה, אם ניצל אותה שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא, מפי' חיי סני ומסני, הדרן עלך יום הכיפורים

[קונטרס אחרון] בתלמוד ארץ ישראל במסכת ברכות בתחילת פרק תפלת השחר ובענין פרק (ג) [ד"ן] בגי' פרוקים הכתנים נרשאי את כפרין ד' פעמים ביום, אימתי תפלת נעילה רב אמר בנעילה ששערי שמים, ר' יוחנן אמר בנעילת שערי היכל, מנתיחן סמייעא לר' יוחנן בלשלה פרוקים הכתנים נרשאי את כפרים ד' פעמים ביום, בשחרית ובמוסף במנחה ובעילת שערים, אית לך מימר נעילת שערי שמים [ביום], אחוה דאימיה דרב אדא הוא צאיר גולתיה דרב בצומא רבא, א"ל רב כד תחמי שששא בריש דיקלי את יהיב לי גולתי דנצילי תפלת נעילה, מחלפא שיטתיה דרב, תמן א' בנעילת שערי שמים,

סנאי היא, אי פטרה נעילה את של ערצית אי לא: הכי גרסינן **בזמנספתא** (י) **כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביום הכיפורים הנדה ויולדת טובלות כדרכן בליה יוה"כ** בעל קרי, שאסור כדברי מורה כדקיימא לן (ח) **"כ"ק דף פב)**, עורא תיקן טבילה לבעלי קריין: **טובל והולך עד המנחה**, אם אירע לו להתפלל תפלת המנחה אצל ראה קרי מן המנחה ולמעלה אין מותר לטבול אלא ימתין עד שתמשך ויעטול דסבירא להו לרבנן תפלת נעילה צלילה ולדידהו פוטרת את של ערבית כדכ"ב והא דקתני אינה פוטרת ר' יוסי היא דאמר כל היום מותר לטבול ואפילו ראה קרי לאחר תפלת המנחה טובל זיום כדי להתפלל תפלת נעילה צלילה ולדידהו אינה פוטרת את של ערבית: **ה"ג כמסופתא הוצ וזונה והמצורע והמצורעת ובעל נדה וטמא מת טובלין כדרכן ציוה"כ** **נדה ויולדת טובלות כדרכן בליה יוסי** כולו ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי ורבנן אדרבנן: **לא קשיא**, הא דאמר ר' יוסי הכא מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול: **דלגלי תפלת נעילה**, זיום קודם שראה קרי והא דאמרין לעיל כל היום גדלגל עלי תפלת נעילה כשראה הקרי: **אי דלגי מאי (ה) טעמא דרבנן**, דמתניתא כדקיימא דאמרין **כל היום: אף סברי טבילה בזמנה מצוה**, ומנחה זיום הוא דמתני' (ג) והיה לפנות ערב ירחץ הלך דחיא רחיה דיום הכיפורים ולא היינו הך רבנן דלעיל ותרמי פלוגתא וניהו בזמנתי' קמייתא פליגי בזמן תפלת נעילה לרבנן צלילה ולר' יוסי זיום ורבנן דהתם סבירא להו טבילה בזמנה לאו מצוה דתקנה יום הכיפורים ובמתניתא כדקיימא פליגי בטבילה בזמנה מצוה **לא ירחץ**, שלא ימחוק את השם: **כורך עליו גמי**, להגין עליו משטף המים: **וקיימא לן**, במסכת שבת (ט) **דבטבילה בזמנה מצוה פליגי**

לרבנן טבילה בזמנה לאו מצוה ואין לו גמי ימתין עד למחר ויבקשו: **היא**, דאמרין לעיל ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה לא יטבול עד שתמשך צוניהו לאו מצוה ר' יוסי בר יהודה היא: **דיה לטבילה שפאה באחרונה**, דקיימא היא דמיייתין לה במסכת נדה בגמרא דהתפלת (דף כט:): האשה שיצתה מלאה וצאת ריקנית והציאה לפניו שלשה שבועים טהורים ועשרה שבועים אחד טמא ואחד טהור משמשת אור לשלשים וחמש ומטבילין אותה תשעים וחמש טבילות דברי ג"ש וצ"ה אומרים שלשים וחמש וכולהו מפרש להו התם טעמא משום שפאה באחרונה מצוה רבי יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שפאה באחרונה צוניהו לאו מצוה ר' יוסי דגמי הוא ר' יוסי בן חלפתא: **ולערב ישפשוף**, * משום חליצה: **לערב ס"ד**, מני טביל וסליק מאי מהני ליה שפשוף חליצה דהואי הואי: **אימא מצערב**, דלחמול ישפשוף כל אדם עלמו בחמין שאס יראה קרי למחר יכול לטבול בלא חליצה: **הרואה קרי ציוה"כ**, ולא במתכוין: **עונותיו מחולין**, סימן טוב הוא זה יראה זרע ויארץ כמה שצדים להשיעו כעצד המוזה כוס לרבו וסוף: **אין קיתון** טושים יש ציוו שהגינו עליה וכן עליו שפשוף כל אדם עלמו בחמין שאס יראה מועתו השיעוהו ואעפ"כ עלתה לו שנה יש לדעת שלדק גמור הוא: **מפי' חיי**, זה שראה קרי זיום הכיפורים: **סני וסמני**, צננים וצני צנים שכן הסימן יראה זרע יארץ ימים (ישעיה ג):

הדרן עלך יום הכיפורים וסליקא לה מסכת יומא

מעשה הכתב (בן) שהיה נוטל ה' קולומוסין בה' אצבעותיו ואם היתה חיכה של ה' אותיות כותבה בכת אחת, **סליקא לה מסכת יומא**, שבת לבתר יומא והוא קמא, ברוך נותן ליעקב עצמה, תתרוםם שם יושב רומא, יחא שמה רבא לעלמי עלמא:

מפני שצריך לומר הבלה בחזון הדעת, תנאי היא דהנאי כל חיבי טבילות טובלין כדרכן ביום הכיפורים נדה ויולדת טובלות כדרכן בליה יוה"כ בעל קרי טובל והולך עד המנחה רבי יוסי אומר כל היום כולו ורמינהו הוב והוביה המצורע והמצורעת ובעל נדה וטמא מת טובלין כדרכן ביוה"כ נדה ויולדת טובלות כדרכן בליה יוה"כ בעל קרי טובל והולך כל היום כולו, ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול לא קשיא הא דצלי מאי טעמייהו דרבנן קא סברי רבנן טבילה בזמנה מצוה מכלל דר' יוסי סבר לאו מצוה והתניא **"הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום המנופת נזמנה לו טבילה מצוה כורך עליו גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא יפשוף** **קו"ל** דבטבילה בזמנה מצוה פליגי ההיא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא **"ר' יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה** **"ת"ד הרואה קרי ביום הכיפורים יורד וטובל ולערב ישפשוף לערב מאי דהוה הוה אלא אימא מערב ישפשוף (קא סבר מצוה לשפשוף)** **"תני תנא קמיה דרב נחמן הרואה קרי ביוה"כ עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סודין** **"מאי סודין סודין לימחל תנא דבי רבי ישמעאל הרואה קרי ביוה"כ ידאג כל השנה כולה ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא אמר רב נחמן בר יצחק תדע שכל העולם כולו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר מפי' חיי סני ומסני:**

הדרן עלך יום הכיפורים

תוס' והא דתניא כדכ"ב תפלת השחר [שס] שכת ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שמים, (ו)אמאי שפיר כמאן דלחמי תפלת ערבית רשות כי תמס אין לו לנטלה, ומיחא נמי הא דאמרין פרק תפלת השחר [ג], [ב] טעה ולא הוכיח ראש חודש אין מחזיקין אותו לפי שאין בית דין מתקנין את המוסר צלילה, הא לאו הכי מחזיקין אותו כי תמס אין לו לנטלה, אכל ה"ג פירש דבין דהתפלל אותה שיהיה עולה ויהי' (והילכך) [והולך] לאו אי טעמא לפי שאין צ"ד (טו), מחזיקין אותו, ואין נראה לרבינו דהא אמרין כפ"ק דשבת [ג, ט] למ"ד תפלת ערבית רשות הכי בגלוי כיון דשרא בו הא לא שרא מערתינן ליה אע"ג דלא התפלל כלל, וכי ממיח כיון דהתפלל בשאר לילת ימים עליה חובה, אם כן למה אויך לתרן בשמעתין ולדברי האומר חובה קאמר, אפילו לדברי האומר רשות יתא כיון דקשיא עליה חובה בשאר לילות, על כן נראה קי דכפרישנא, מ"ר, ע"כ מעמוד קודם

מפני שצריך לומר הבלה בחזון הדעת, הקשה רבינו יעקב מאורלייני"ש ונכלליה מכלל כדאמרין בתפלת השחר (בבבא ז' ע"ג) **כל השנה כולה מתפלל הבינו חוץ ממוצאי שבת שצריך לומר הדלה בחזון הדעת ופרץ ונכלליה מכלל קשיא ותיקן ר"י** דהתם דכל השנה מתפלל הבינו משום הדלה לא היה לו לשנות הסדר כיון דאפשר לכולו אצל הכא דסבירא ליה דכל השנה מתפלל שמונה עשרה שלימות צעטס על דהו אין לשנות הסדר ולהכי צומוצאי שבת מתפלל שמונה עשרה שלימות מפני שצריך לומר הדלה בחזון הדעת:

אי דצ"י מאי מעמא דרבנן, מימה לי אי מוקמינן נמי גדלגל עלי תיקשי לך מאי טעמא דרבנן הא לעיל אמרי רבנן דרבי יוסי דוקא עד המנחה אדרבנן ולפי המסקנא דמוקמינן להא כרבי יוסי צר' יהודה נישא שאין להקשות מדרבנן דרבי יוסי צר' יהודה לרבנן דרבי יוסי בן חלפתא אצל למאי דס"ד השתא דמרייהו רבי יוסי בן חלפתא תקשי דרבנן אדרבנן ונראה לי אי אמרת בשלמא ארי וארי דלא עלי או לא תיקשי לך דרבנן אדרבנן דאיכא למימר תפלת נעילה נתקנה כן להתפלל אותה או זיום מן המנחה ולמעלה או צלילה כמו שיראה והא דקאמרין לעיל עד המנחה ומו לא כשדעמו להתפלל אותה צלילה והא דאמר הכא כל היום כשהוא רואה להתפלל זיום כדי שיהא מוומן לטעודה בתחלת הלילה ואע"פ שיכול להמתין עד הלילה ולהתפלל הסידור לו לטבול זיום הכיפורים ולהתפלל כי לא אסרו אלא רחיה של תענוג אצל צבילי תפלה וגם כדי שיהא מוומן לטעודה בתחלת הלילה מותר לטבול ולהתפלל אותה זיום אצל כיון דמוקמינן לה דלגלי מאי טעמא דרבנן:

קסברי מביצה בזמנה מצוה, מימה לי דה"מ ללקשוי

מדרבנן דלעיל אדרבנן דהכא דלעיל אמרי אע"ג דלא עלי אינו טובל מן המנחה ולמעלה והכא אמרי אפי' עלי כבר טובל וי"ל דאיכא למימר דהיא דלעיל דקאמר עד המנחה ה"פ

מב"ר דרבי יוסי סבר מביצה בזמנה לאו מצוה, הא דלא פריך נמי מדרבנן דקברי מצוה וברייתא דמיימי סבירא להו לאו מצוה י"ל דלעיל אמרי מצוה ואין לעבור זמנה בזמין ובמתכוין ולהכי סבירא להו דטובל מן המנחה ולמעלה אצל צמא שהא אומרים שיש לה לחור אחר גמי זיוה לא תדחה צדאי העצילה ועוד מפני כבוד השם אצל מר' יוסי פריך מכל שכן:

מפ"ש חיי סני ומסני, ורמו לדבר יראה זרע יארץ ימים:

הדרן עלך יום הכיפורים וסליקא לה מסכת יומא

ימים: **ידאג כל השנה כולה**, שמה לא קיבלו תעניתו והשיעוהו על פגיו: **ואם עתה שנה**, שלא מת מוצטח לו שמעשים **כל העולם רעב**, משמשים והוא שבע ולא נתענה וצאת וסליק צננים וצני צנים שכן הסימן יראה זרע יארץ ימים (ישעיה ג):

הדרן עלך יום הכיפורים וסליקא לה מסכת יומא

מפני שצריך לומר הבלה בחזון הדעת, תנאי היא דהנאי כל חיבי טבילות טובלין כדרכן ביום הכיפורים נדה ויולדת טובלות כדרכן בליה יוה"כ בעל קרי טובל והולך עד המנחה רבי יוסי אומר כל היום כולו ורמינהו הוב והוביה המצורע והמצורעת ובעל נדה וטמא מת טובלין כדרכן ביוה"כ נדה ויולדת טובלות כדרכן בליה יוה"כ בעל קרי טובל והולך כל היום כולו, ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אין יכול לטבול לא קשיא הא דצלי מאי טעמייהו דרבנן קא סברי רבנן טבילה בזמנה מצוה מכלל דר' יוסי סבר לאו מצוה והתניא **"הרי שהיה שם כתוב על בשרו ה"ז לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום המנופת נזמנה לו טבילה מצוה כורך עליו גמי ויורד וטובל רבי יוסי אומר יורד וטובל כדרכו ובלבד שלא יפשוף** **קו"ל** דבטבילה בזמנה מצוה פליגי ההיא רבי יוסי בר יהודה היא דתניא **"ר' יוסי בר יהודה אומר דיה לטבילה שתהא באחרונה** **"ת"ד הרואה קרי ביום הכיפורים יורד וטובל ולערב ישפשוף לערב מאי דהוה הוה אלא אימא מערב ישפשוף (קא סבר מצוה לשפשוף)** **"תני תנא קמיה דרב נחמן הרואה קרי ביוה"כ עונותיו מחולין לו והתניא עונותיו סודין** **"מאי סודין סודין לימחל תנא דבי רבי ישמעאל הרואה קרי ביוה"כ ידאג כל השנה כולה ואם עלתה לו שנה מובטח לו שהוא בן העולם הבא אמר רב נחמן בר יצחק תדע שכל העולם כולו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר מפי' חיי סני ומסני:**

קא א מיי פ"ו מהלכות יומא מקואות הלכה ו' פ"ג מהל' צימת עשור הלכה ב' ג פ"ד מהל' א"כ הל' ו' סמנ עשין רמג טושי"ע ארי"ם סי' תקנז ספיק ח וימין מריג ספיק יב יטור ש"ע י"ד סי' קלו ספיק ג וסי' שפא ספיק ה':

קא ב מיי פ"ו מהלכות יומא מהורה הל' ו' סמנ לאוין ו':

קא ג מיי פ"ג מהלכות צימת עשור הל' ג טושי"ע ארי"ם סי' מריג ספיק (ה):

ק ד טושי"ע ארי"ם סי' מרטו ספיק ג':

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ולקרב ישפשוף משום היצאת, מי מנא סי' עו ס"ק ז':

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אי דלגי מאי וקיימיהו דרבנן: (ב) ד"ה וקיימא לן נחמי שבת, י"ב צ"ל כל תכני סוף דף קכ':

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

רבינו חננאל (המשך)

וכא מצלי בענילת שערי היכל, אמר ר' מתני' על ידי ההוה רב מאריך בעלותיה סמין, הוה מביע לענילת שערי שמים ש"מ דכד הוי שמשא בריש דיקלי היא עת נעילת שערי היכל, וסלקא שמעתא דא שאין נעילה פוטרת של ערב, ויום הכיפורים שחל להיות בשבת מוכיח על שבת בענילה, וכן ראש חודש שחל להיות בתענית מוכיח על ראש חודש שחל להיות בשבת שחל להיות מוכיח על חנוכה במוסף, ראש חודש שחל להיות בתענית היא [קוראין בר"ח] א"ר נמוכה הוא של ר"ח, א"ר בא מה מצונו בכל מקום אומרה ברכה וביעית, אף הכא אומרה ברכה וביעית, וכן נפק עובדא (בהרה רבי) [בנחא דר' אבא], (דבא) ו' חייא רב אבא הוה מפקדי לאמורייהו אכריוו קמי צבורא מאן דמצלי יצילי דרמשא עד יומא קיים, א"ר חנינא משכני ר' ישמעאל בר' יוסי אצל פנדוקי אחד ואמר לו כן נתפלל אבי אמר ר' יוחנן פליג ולא הוה צריך מפלגא על אבא, שאן מוספין מחול על הקדש, ועוד סלקין ברייתא מן ערב וצפורי אמרו כבד שבת ו' חנינא בן דוסא בעירו, וירדא אמרה דא דאמר ר' חנינא משכני ר' ישמעאל בר' יוסי אצל פנדוקי אחד ואמר לי כאן נתפלל אבי של מוצאי שבת בשבת, אף עליה לא הוה צריך מפלגא, דר' פסקין [ל]אבין אמוריה אכריו קדמיהון מאן דמצלי יצילי דרמשא עד יומא קיים, וב המרייהו, בר מתיחא דודי דאבא, שתן חסירות, אמר רב אסי אין משיחין על כוס של ברכה כי שקול ליה לאלתר מברך, בר קמצר לא רצה ללמד על מעשה כתב, מאי

מעשה הכתב (בן) שהיה נוטל ה' קולומוסין בה' אצבעותיו ואם היתה חיכה של ה' אותיות כותבה בכת אחת, **סליקא לה מסכת יומא**, שבת לבתר יומא והוא קמא, ברוך נותן ליעקב עצמה, תתרוםם שם יושב רומא, יחא שמה רבא לעלמי עלמא:

ישנים

שצריך לומר הבלה בחזון הדעת, הקשה ה"ר יעקב דאורלייני"ש דאמרין צנכרות פרק (אין עומדין) [תפלת השחר כט, ט] כל השנה כולה מתפלל אלס הבינו [מן ממוצאי שבת וימים טובים שצריך לומר הדלה בחזון הדעת, מתקין לה מר וצורח ויכלליה מכלל קשיא, ומאי קשיא ליה נישא דסבירא ליה כר' חנינא בן גמליאל דהא דלית ליה שכולה צביונו אלא] (ולא) מתפלל י"ם שלימות, ואומר רבינו דהתם כיון שכל השנה רגיל בהבינו אין לו לשנות סידור צביונו מוצאי שבת אלא ליכלליה, אכל הבלה רגיל כל השנה להתפלל י"ם ולכן מתפלל גם עתה ולא ליכלול, ומ"ק מקול עליו לפי שיש לו להכין סעודה למוצאי [יום] הכיפורים שהוא יומא כדפרישית לעיל, מ"ר, בועי' נרות וטמא מת טובלין כדרכן ביום הכיפורים, ופ"ח מה מועיל טמא מת זיום הכיפורים כיון שצריך אהלה, י"ל מיימי שהיה עליו קטן או (עבד) [עבד] והוא, ועצילה שאמר הוזה מיירי הכל, אי נמי כגון שהיה מוכר ערס הכפורים [בדמיון] פרק